

Pretul

pentru Sibiu pe 1 an întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe an; — trimisu cu post'a în lăintrulu monarchiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. s'eu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. s'eu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIUL

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Anul III.

Ori-oe inserate,

se platescu pe serie s'eu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a dou'a și a trei'a câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ în Sibiu.

Nr. 96.

— Sibiu, Sâmbata 29/11 Decembre. —

1880.

Sciri agronomice și national-economiche din Romani'a.

Simținu totudeauna o via satisfacțiune internă, candu damu preste o foia periodica sau carte din Romani'a, ai caroru redactori și auctori izolandu-se de câtra ingratele certe în politic'a dilei, cauta mai departe în viitoriu și'lu prepara pe acesta prin studii seriose și sanetose. Unulu din acelea produse ale pressei periodice este de 11 ani încôce „Revist'a scientifică“ a dloru P. S. Aurelianu, directoru-professoru ale scôlei agronomice și Grig. Stefanescu, professoru la universitate. Multe fatige și mari spese au costatu pe acei doi barbati, până candu au petrusu cu publicatiunile lor în o parte a publiculu cititoriu, că se o abstraga dela certele și gretioșele personalitati ale pressei efemere, spre a o deda la o lectura mai serioasă și mai folositoră. Astadi inse redactorii se potu consola cu câteva rezultate din cele mai folositorie, la care a datu impulsu lectur'a „Revistei scientifică“, precum detera și Convorbirile economice ale dlui Jón Ghica.

Numai angustimea spatiului nostru a fostu caus'a, de nu ne-amu ocupatu și până aci mai desu, în interesulu lectoriloru nostrii, de publicatiunile „Revistei sciintifice“. Prea puține cestiuni, atâtu pure economice, câtu și national-economiche sau politico-economiche se voru afla, care se nu fia mai multu sau mai puțin comunu locuitoriloru din ambele laturile ale Carpatiloru. Fatalile scire publicate numai în dilele acestea dela Brasiovu în „Sieb. d. Tageblatt“ din Sibiu, sunt de natura că se deschida ochii și celor mai indolenti, din câti nutrescu acestea țeri pe suprafața lor. Dara reformele și prefacerile economice ale Romaniiei au o influența mai decisiva asupra noastră, decâtu cele de aici asupra veciniloru nostrii. Acestu adeveru se constata chiaru de ani 51 încôce (pacea de Adrianopole) și cu atâtu mai multu dela 1858 în economi'a de vite a poporatiunei noastre marginene, în agricultura și cu atâtu mai tare în comerțu, în creditu și în tôte ramurile industriei ardeleni, carei apoi conventiunea comerciala dela 1876 îi dete, precum amu observatu și altadata, lovitur'a de gratia.

Spre a ne orienta din nou și mai de aproape asupra relatiuniloru reciproce dintre țerile vecine, pe langa ce trebuie se urmarimu neincetatu cestiunea Dunarei asia cum se desvôlta ea astadi în manile diplomatiloru, avemu se tinemu în vedere și activitatea internă a natiunei romanesci în patri'a sa independentă.

Dn. Aurelianu, dupace face în Nr. 16 alu Revistei sale unu raportu prea placutu despre rezultatele secerisiului (recoltei) din anul acesta, trece apoi la cestiunea infintiarului unei banci rurale, cestiune pe care o ventilaseramu și noi aci înainte cu 2 ani de repetite-ori, și nu scimu cum se întâmplă, că acea idee, realizata pe airea cu succesu mai multu sau mai puțin, nu'i prea inspira nici d-sale prea mare încredere. Se ascultamu inse pe d-sa.

„Veseli'a este mare în tóta țiera, pentru-că anul acesta se închieia în cele mai priintioșe condițiuni pentru agricultură. Dacă și erna trecuta aru fi ninsu și gerulu n'aru fi fostu atâtu de mare, în câtu se aduca vetamare grăului în forțe multe localitati, amu potea dice că anul 1880 se pôte numera între cei mai buni pentru agricultur'a noastră. În adeveru, chiaru productiunea grăului a fostu în generalu multiumitôre și pretiurile în destulu de favorabile. Vinderile cari începusera în condițiuni escelente și se ostoisera mai la urma, au reinceptu, și totulu ne prevestesce, că voru urma în condițiuni favorabile. Semenaturile de primavara, porumbulu, ordiulu și ovesulu au produsu rezultate peste tôte asteptarile. Este timpu îndelungatu, de candu porumbulu n'a datu rezultate atâtu de abundante. Pe ori unde amu trecut, n'amu auditu că acesta

planta se dea mai puțin de două până la trei chile la pogonu. Productiunea de trei chile, care este dejă unu maximum, a fostu întrecuta pe alocurea, ni s'a incredintiatu că chiaru în Ilfov sunt localitati, unde s'a recoltatu preste patru chile la pogonu.

Vegetatiunea cea splendidă a pamentului a fostu favorizata până la sfersitu: o tòmna cum n'amu avutu de sunt ani, a permisu acestei plante se se còca bine asia, că se se pôte înmagasina fără nici o grija. Încercă ori-cine o adeverata fericire vedendu locurile acoperite de gramedi aurii fără sfersitu. Tieranii, atâtu de amaru încercati prin secet'a din anii trecuti, respundu cu o nespusa multiamire, că s'a facutu în destulu porumbu. După culesu timpulu celu frumosu urmandu, cultivatorii au taiatu fără întârziere cocenii și au începutu se are porumbiscile și ale semena cu grâu. Pe acolo unde lucrarile au potutu fi esecutate cu mai multa iutiela, grăulu semenatu în porumbisce, înverdisse dejă locurile pe la Vinerea mare (14 Octobru).

Ploi cadute în abundența și la timpu, au permisu agricultoriloru se întorca ogorele și se le semene cu grâu. Semenaturile timpurii infatisiedia dejă aspectulu celei mai lucșose vegetatiuni. Astfelu grânele voru intra în erna cu putere, aceea ce este în mare parte o siguranța de recolta bună pentru anul viitoru.

Plugurile nu mai stau, și cu tóta înpușinarea vitelor în urm'a boțeloru din anii trecuti, s'a lucratu multu până astadi. Suntemu incredintiatu, că în tòmna acesta s'a semenatu totu terenulu ce a potutu fi pus cu grâu.

Viile, afara de localitatile bantuie de grindina, ărași au vegetatu în condițiuni destulu de priintioșe și rezultatele dobandite aru fi fostu și mai favorabile, celu puțin în podgoriile Prahovei, dacă nu ploa multu în Septembrie. Ce se dicemu inse? Acesta plôia nu convenea viticultoriloru, inse a fostu o adeverata bogatia pentru agricultori, că-ci dacă n'aru fi ploatu, araturile s'aru fi facutu în condițiuni forțe defavorabile și în multe localitati nici că s'aru fi potutu ara. Ori-cum ar fi inse, podgorienii nu au se se planga, că-ci tòmna a fostu atâtu de frumoasă, temperatur'a atâtu de caldă, în câtu au potutu amana culesulu și până la 5 și 10 de Octobru în unele vii.

Productiunea vinului în Prahova pe unde n'a batutu p'ar'a, este mai abundanta de câtu în anul trecut și calitatea vinului în destulu de bună.

Asia dara anul 1880, se pôte numi în generalu unu anu bunu, ăra pentru tierani, care credu mai cu s'ema în cultur'a porumbului, se pôte numi unu anu bine-cuventatu.

Insuflandu-se de spiritulu de prevedere, cultivatorii nostri aru trebui se se folos'asca de bogat'a recolta de porumbu a anului acestuia, pentru a face ôre-care reserva pentru anul viitoru. Cu totii dorimu că și 1881 se fia totu atâtu de abundantu; inse fiindu-că nu potemu preved'ea viitorulu, este mai prudentu se punemu la o parte o proviziune. Acesta o dicemu mai cu s'ema pentru tieranii, cari au înlesnire de a desface porumbulu pe la poverni și în vecinatatea porturilor. Am vediatu fac'endu-se vinderi pe 30 lei chil'a de porumbu, pretiulu bunu celu fatia cu abundanti'a productiunei. Se nu uitamu inse, că până mai de una-di s'a vendutu porumbu cu 70 și cu 80 lei chil'a.

Afara de semenaturi, și recolt'a fenului a fostu frumoasă. Vitele au avutu erva în destulu și voru intra în erna cu proviziuni mari de nutretiu, fenu și coceni de porumbu.

Se multiamimu dara din fundulu ânimei Providenței pentru bunatatile ce ne-a datu în anul acesta, și încuragiatu se ne punemu cu barbatia pe lucru, pentru a pasi mai cu putere pe calea progressului.

Productiunea agricola fiindu multiumitôre, ăra a porumbului fiindu esceptională, ar fi de doritu

că guvernulu se dispuna a se face o statistica câtu se pôte de exactă, pentru a se constata, la câtu s'a urcatu productiunea în anul acesta.

(Va urmă.)

Revista politica.

Cele mai mari cestiuni politice esterne din Europ'a s'ema că ar fi plecatu se dorma somnulu erneli, precum dormu în natura multe animale și cu atâtu mai multe plante sub clim'a noastră. Tragicomedi'a dela Dulcigno s'a terminatu cu pușina versare de sange, adeca cu o ciocniturea întâmplata între soldatii lui Dervisi pasia și între arnauti, în care au cadutu de o parte și alt'a că vreo 60 combatanti. Dupace ocupara turcii acelu cuibu de cetatiua, curendu ilu și deschisera trupeloru montenegrine, care au intratu între 4 și 5 Dec. în cea mai bună ordine, fără a face vreunu reu cuiva. Vedendu acestu locuitorii mohamedani, carii fugisera din Dulcigno, cum ai dice, de fric'a barbariei montenegriniloru, s'au întorsu pe la casele lor, cu esceptiune numai de vreo 6 familii mai trufasie. În aceleasi dile principele Nicolae (pe slav. Nichitia, cum se dice pe la noi Niculatia) au amnestiatu și dimisu din captivitate pe toti turcii fruntasi dela Podgoritia, câti conspirasera în contra lui. Se afla adeca pintre poporatiunea slava mai multe familii mohamedane fruntasie, cum s'ar dice pe la noi aristocratice, dedate a domina numai ele preste altii și a nu suferi dominatiunea nimenui pe lume; acestea nu se potu inpaca cu starea actuală creată lor de a dreptulu de câtra Congressulu din 1878; preste acesta, acei turci se și temeau, ce e dreptu, de resbunarea montenegriniloru. Dara principele Nicolae, omu care'si facuse studiile în Vien'a și se pricepe a governa că și a inverti armele, nu cauta și nu suferi nici o resbunare, decâtu numai supunere sincera la legile tierisierei sale, pe care se adopera a o cultiva și a o face pre câtu se pôte mai fericita.

Flot'a europ'ena coalizata cu scopu de a infrica pe turci și pe arnauti, se desfach, luandu'si corabiile celea care înc'atrau, anglii și francesii într'o parte, muscalii în alt'a, austriacele și germanele remasera totu în marea adriatică. Celu mai mare folosu ilu avura dela acea concentratiune locuitorii de pre tiermii mării, carii vendeau pe fiacare di cantitati mari de victualii și alte marfi la oficiari, mateloti și soldati marinari, mai alesu că domnii admirali, vice-admirali și capitani de corabii avura placerea se'si dea mese, înca și baluri pe câte o corabia, pentru-că se le mai tr'eca de uritu. Înainte de a'si lua dio'a bună, ărași se mai ospetara una bună.

Eră pe aci se se puna și cestiunea greco-turc'asca la ordinea dilei, dara maioritaea poteriloru europene au aflatu cu cale a o proroga până în primav'era; într'aceea s'a recomandat atâtu porței otomane, câtu și cabinetulu din Aten'a, că se mai cerce în cursulu erneli a se inpaca ei între ei, se mai dea și Turci'a, se mai lase și Greci'a. Ori din care punctu-de vedere se va judeca cestiunea turco-grec'asca, trebuie se se recunôsca natur'a ei nespusu de complicata. Greci'a în starea sa de astadi nu are de ajunsu nici că se trai'esca nici că se m'ora. Nu productele teritoriului seu, ci comerțulu o mai tine dintru o di în alt'a. Se scie că grecii s'ar fi întinsu prea bucuros și până la Dunare; acum inse le-a remasu aspiratiunea la Epiru și Tesali'a, unde se afla în mare maioritate locuitorii autochtoni, arnautii, alaturea cu ei macedoromanii. Las' că nici Port'a otomana nu ar mai da de bună voia nici-unu palmacu de pamentu greciloru; dara apoi astadi scie tóta lumea, că arnautii tindu la autonomi'a teritoriului locuitu de ei, fia și sub suveranitatea sultanului, numai se se asigure de unu gradu ôre-care alu independentiei, ăra macedoromanii nu mai potu suferi proselitismulu

nationale grecescu, care este totu asia de mare că si alu magiarilor, inse cu atātu mai periculosu, că la greci se presenta in vestimentu religiöse si calugaresci. Grecii armédia necontentitu, contragu unu imprumutu de 40 ori 50 miliöne franci, pentru-că se'si pōta redica ōstea la 80 de mii; inse tocma prin acestea preparative cadu in periculu de a se ruina si mai tare, in casu de a nu'si ajunge scopulu. Se dice că regele loru Georgios a declarat diplomatiloru straini residenti in Aten'a, că va mai astepta si cerca cu turcii până in 1 Martiu a viit., pentru-că se faca pe voi'a Europei, éra ne ajungēdu'si nici până atunci scopulu tractatului dela Berlinu, se va incerca se ia cu armele aceea ce nu i se dā de buna voia. O vorba că o suta: in Oriente ferbe si colcaie neinctatu că unu Vesuvu.

Gubernulu centrale austro-ungurescu nu mai ese din nenumeratele incurcaturi, serbesci, bulgaresci, romanesci. Negotiarile cu serbii relative la tractatulu comerciale s'au incurcatu si cu acestu ministeriu nou serbescu. Se pare că nici asia numitii moderati din Serbi'a nu cutēdia se plesnesca in fația vointi'a poporului serbescu. Cu bulgarii merge lucru totu asia de greu. Vorb'a este, că acea cale ferata ungrésca ce are se se lege cu a Serbiei, spre a ajunge pe linie cătu mai scurta la Constantinopole, se trēca si prin o parte a principatului Bulgariei; dara ministrii bulgaresci grosi la capu, isi facu urechi'a tōca. Gubernulu centrale din Vien'a pretinde mereu, că si bulgarii se se apuce cătu mai curendu de asternerea acelei parti de cale ferata si in 3 ani se o dea gata, pentru-că comerciulu austro-ungurescu (mai apoi si bataliōnele) se ocupe terenu cătu mai curendu si cătu mai multu in Orientu; bulgarii respundu, că acum au altu-ceva de facutu, neasemenatu mai importantu, decātu se faca austriaciloru cale ferata; intr'aceea ei implu arsenale si magazine cu arme, munitiuni, montura s. a., éra pe junime o exercitēdia cu cea mai mare diligentia in arme si formēdia mereu bataliōne noue. Din aceste cauze ministrulu nostru de esterne br. Haymerle inaintase inca din 22 Octobru o nota aspra cătra gubernulu bulgarescu din Sofi'a prin comitele Khevenhüller, reprezentantele austro-ungurescu de acolo, in care provocandu-se la art. X din tractatulu dela Berlin, in frunța aspru pe gubernulu din Sofi'a, că-ci isi face cōd'a colacu si nu se apuca odata de calea ferata, căta se vine la Bulgari'a pe lini'a Nissa-Pirot-Sofi'a-Bellova, cu atātu mai virtosu, că terminulu érá pusu pe trei ani si dela congressulu de Berlin au si trecutu doi; in fine se adaoge in nota, că Bulgari'a va fi invitata preste puçinu că se tramita din partea sa delegati la Vien'a, spre a se consulta impreuna cu cei serbesci despre executarea art. X.

Éca se apropie doue luni dela inaintarea susu citatei note si nu se scie, că scopulu gubernului centrale din Vien'a se fia inaintatu de atunci fația cu bulgarii. De unde inprumuta bulgarii acelu curagiu de resistentia, numai orbulu nu o vede.*)

Cu cestiunea Dunarei inca merge camu sprintenu; că-ci asia numitulu Avant-projet austro-ungurescu fu delaturatu de cătra comisiunea europēna adunata la Galati aprōpe in unanimitate si se decise, că cestiunea danubiana care interessēdia de aprōpe mai pe tōta Europ'a, se fia regulata cu totulu pe alte base. (Vedi sub rubric'a Romaniei.)

— In Irlandi'a mergu lucrurile si mai reu decātu se scia inainte cu 3—4 septemani. Iobagi'a sub care geme nefericitulu poporu alu Irlandiei in numeru de preste 6 miliöne, este din natur'a sa multu mai afurisita decātu fusese chiaru si iobagi'a din Transilvani'a până in a. 1848. Este acea iobagia intemeiata pe proprietati fōrte puçine, inse fōrte intinse (Latifundia), care se dau in arenda pe câte 50 si 70 de ani, apoi arendatorii mari le subarendēdia in parti mai mici, éra subarendatorii le sub-subarendēdia in particele până la 1 hectaru, 1/2 si 1/4 de hectaru. Acēsta specie de iobagia amerintia de pre acum si pe tierile nōstre, ea tinde a se substitui iobagiei vechi; de aceea trebuie se ne interessēdie si pe noi lucrurile din Irlandi'a. S'a observatu de diecimi de ani, că unguenii au mare pasiune a'si asemena institutiunile loru cu ale Angliei, inprumuta apoi de acolo nu ce este bunu, ci totu ce este mai reu. Poporulu Irlandiei se armēdia neinctatu, omorurile agrarie se continua, si chiaru dupa diariile din Londr'a, unu resboiu civile din cele mai crunte amerintia pe monarhi'a Britaniei mari. Tōta lumea civilisata este de

*) Pe candu eramu se punemu fōi'a sub tipariu, veni scirea positiva despre unu respunsu negativu si categoricu alu bulgariloru cătra cabinetulu din Vien'a.

acordu, că e o mare rusine pentru acea natiune trufasia englesa, care pretinde a merge in fruntea popōraloru si a protege in tieri straine libertatea, acasa la sine tiranesce si torturēdia pe unu poporu intregu mai reu decātu se intempla acēsta ori-unde in Europ'a.

In Germani'a cestiunea jidovésca totu mai arunca valuri inalte, si acum chiaru principele Bismark stā in prepusu, că lig'a antisemitica condusa de Stöcker parochulu curtiei din Berlin, s'a organisatu si inscenatu cu scirea si invoirea lui. Evreii, că cei mai aprigi propagatori ai germanismului, proprietari si redactori la mai multe sute de diarie nemtiesci, n'au asteptatu o persecutiune că acēsta tocma dela germani; acestia inse le respundu, că nu le mai trebuie diariile loru pline de doctrine perverse, de propagande atheistiche si obscene.

Franci'a republicană se arunca dintru o crisa in alt'a si cade totu in extreme. Partea cea mai mare a poporatiunei se afla in neliniste mare, nu numai că gubernulu si legislativ'a actuale au luat la gōna pe calugarime, ci mai virtosu, că-ci a inceputu se atace chiaru religiunea si in acelasi timpu a deschisu tōte portile Franciei la comunistii si petrolistii cei mai fanatici din lume, exilati de candu dedesera focu Parisului si provocasera celu mai cruntu resboiu civile cu atrocitatea fereloru selbatice carnivōre. Lumea intrēga nu'si mai pōte luā in aceste dile ochii de cătra Franci'a. Este fric'a mare, că érası se va escā unu nou resboiu civile si atrocitati noue.

†

Josifu Hodosiu, doctoru in drepturi, advocatu, fostu mai multi ani vicecomite alu comitatului Zarandu, actuale asesoru si referente la instructiunea publica alu archidiecesei gr.-orientale din Transilvani'a, secretariu alu Asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, membru activu alu academiei romane de sciintie in sectiunea istorica, colaboratoru la dictionariulu academicu, auctoru si traducētoriu alu altoru opuri folositorie, unulu din fundatorii gimnasiului romanescu din Bradu, s'a mutat dintre noi in 9 Decembre st. n. pe la 12 ore din nōpte, dupa unu morbu indelungatu de peptu, de care suferise anulu intregu, până candu inainte cu 2 1/2 luni l'au aruncatu din nou in asternutu.

Pe candu famili'a sa numerosa perdū pe unu soçiu iubit si parinte doiosu, noi amici si camaradii lui in luptele vietiei, perduramu in trensulu pe amicul celu mai candidu, pe patriotulu celu mai sinceru, pe romanulu celu mai devotatu causei sacre nationale, pentru care nobil'a sa ānima a batutu totu asia ferbinte, că si pentru membrii familiei sale, si precum s'a disu cu totu dreptulu despre unu Avramu Jancu, despre unu Alexandru J. Papiu, că zelulu natiunei 'iau mancatu pe ei, intocma asia se pōte dice si de scumpulu nostru amicu Josifu Hodosiu, că numai sōrtea natiunei sale érá mai pe susu de tōte, care'i ingreună viēti'a.

Te-ai dusu suflete nobile, că se revedi pe fratii tei, pe junimea din 1848 cu care ai luptatu impreuna pentru recastigarea libertatiei nationale, dara memori'a ta ne remane, spre a se transmite prin tōte generatiunile! B.

Primiramu dela famili'a remasa orfana urmātōrele date:

„Dr. Josifu Hodosiu membru alu academiei romane, membru ordinariu si secretariu II alu Asociatiunei tranne pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu; asesoru si referinte scolaru alu consistoriului archidiecesanu greco-orient. romanu alu Transilvaniei, repausandu la 12 ore a noptiei 9 Dec. (27 Nov.) in alu 52-lea anu alu vietiei si 23-lea alu fericitei casatorii, provēdiutu cu sfintele taine, dupa unu morbu indelungatu, si-a datu blandulu sufletu in manile creatorului.

Nascutu in 28 Octobru 1829 parintele seu Vasilie H. fostu preotu in Bandulu de campie.

Inmormentarea domineca in 12 Dec. (30 Nov.) la 3 ore dupa amēdi in cimiterulu bisericeii gr. or. romane din suburbiulu Josefinu. Soçi'a: Ana Hodosiu, nascuta Balintu. Fii si fiice: Enea Silviu, medicinistu la univers. din Vien'a an. IV. Ana Letitia, maritata Oncu. Simeonu Sabinu, (Offiziers-stellvertreter) candidatu de locotenente in reg. 50. Josifu Alesandru, stud. cl. 8 gim. Juniu Brutu, stud. cl. 5 gim. Ulpiu Traianu, stud. la scōlele comerciale din Bucuresci. Amosu Nerva, stud. cl. 1 gim. Roma Victoria. Sōcra: Carolin'a Balinth veduva protopopēsa. Ginere: Dr. Nic. Oncu, adv. in Aradu. Frati: Zenoviu Hodosiu, parochu in Iclandulu-mare. Joanu Hodosiu, parochu in Bandulu de campie.

Veru: Scarlatu Balinth, comerciantu in Bucuresci. Nepoti: Vas. Hodosiu, capelanu in Iclandulu-mare. Jlarie Hodosiu, prof. la scōl'a comerc. din Bucuresci. Alti numerosi consangeni si consangene.

Romania.

— Bucuresci, 8 Dec. (26 Nov.) Cetimu in „Pressa“ urmātōri'a scire fōrte interessanta, comunicata apoi si comentata de cătra mai multe diarie:

Primiramu eri urmātōrea depesia tocmai in momentul candu fōi'a nōstra érá sub pressa:

Galati, 5 Decembre. — In prim'a sa siedintia tinuta ieri sambata, comisiunea dunarēna dupa o via discussiune a respinsu luarea in consideratiune a ante-proiectului austriacu si a decisu in unanimitate, că se elaboredie ea insasi unu nou proiectu de regulamentare a navigatiunei fluviului; care proiectu va fi transmisu tuturoru guberneloru reprezentate in comisiune, spre a fi studiatu. Comisiunea va incepe discussiunea proiectului numai dupa ce comissarii voru primī dela gubernulu loru respectivu instructiuni noue, resultandu din acestu studiu.

Marti, 25 Nov., a dou'a siedintia plenara.

Nu pōte scapā nimerui, credemu, inportanti'a acestei depesie: noutatea ce ea ne aduce, face se incetedie recēl'a, ba chiaru animositatea romaniloru cătra bun'a nōstra vecina Austro-Ungari'a, si asigura si in viitoriu, că si in trecutu, escelentele si intimele relatiuni ce esista intre ambele tieri.

Interesele cele mai strinse ne léga cu imperiulu vecinu si amu deplansu din sufletu o stare de lucruri de natura a inpuçinā séu a afectā acele escelente raporturi.

Austro-Ungari'a, care de mai multi ani a intielesu bine interesele ei si necesitatea de a avea in romani nisce buni amici, a schimbatu politic'a ei, ostila alta-data acestei tieri, si a avutu ocaziunea de a se feliçitā de mai multe-ori de acēsta noua atitudine. Ea, care combatea cu vioiciune unirea tieriloru surori si alegerea unui principe strainu, fu cea dintai a ne recunōce si proclamā deplin'a nōstra suveranitate, inchiaindu cu noi, acum patru ani, unu tractatu de comerciu, cu tōte protestarile Turciei.“

— Regimenteloru de curēndu infintiate si a-nume alu 16-lea până la alu 30-lea de dorobanti, alu 2-lea de geniu si alu 4-lea de calarasi, se voru inpartī drapelele in curendu. Ni se spune, că dio'a defipta pentru acēsta solemnitate va fi 28 Novembre v.

— Dio'a de 29 Novembre, aniversarea luerei Plevnei, aflamu că va fi serbata intr'unu modu stralucitu.

— A. A. L. L. R. R. Domnulu si Dōmn'a precum am spusu, au visitatu sambata 22 curentu, espositiunea nationala, organisata din initiativ'a societatiei „Concordi'a.“ Mariile Loru Regale au fostu primite aci de d. Constantinu Porumbariu, presedintele societatiei, de d-n'a Zaharescu, directōrea scōlei profesionale de fete, care a oferitu M. S. R. Dōmnei unu frumosu buchetu, de d-nii membrii ai societatiei, precum si de unu mare numeru de esposanti. Mariile Loru Regale au visitatu, cu unu viu interesu, productiunile industriei romane, si s'au intretinutu cu diferiti esposanti. La plecare Mariile Loru Regale au aretatu d-lui presedinte augustele Loru multiamiri, facēndu viui urari pentru prosperitatea industriei nationale.

— (Reforme in cleru.) Gubernulu si legislativele tieriei s'au pusu cu totuadinsulu pe reforme interne, dintre care multe sunt absolutu necesarie. Opositiunile inputa gubernului, că-ci nu s'au atinsu nimicu in cuventulu de tronu si despre reformele necesarie pe terenulu bisericescu, si i se esplica că unu despretiu alu religiunei, candu s'ar potea dice totu asia de bine, că gubernulu civile nu ar voi se se amestece, că până acuma, in afaceri bisericesci, precum se amesteca de ex. gubernulu Rusiei, unde imperatulu este totuodata si papa (Caesaro-papismus).

Intr'aceea diariile isi luara de problema in timpulu din urma a se ocupa de sinodu si de lucrurile lui. Amu vediatu espectoratiunile „Pressei“. Sunt mai passionate ale celorualte. Unele discuta si cestiunea tiparirii cartiloru bisericesci cu litere latine. Se spune, că in acestu punctu primatele nu ar fi potutu intruni maioritatie, si că cele doue opiniuni ar fi ajunsu la unu compromis: a se introduce numai modificari usiōre in traductiune, că se nu prea vateme urechile multimei, apoi a se

face doue editiuni, una cu cirile, alt'a cu latine. Noi nu ne miramu de acésta timiditate a mai multor membrii din sinodu, ea se esplica, mai virtosu daca va reflectá cineva la criticele unoru foi periodice, intr'o materia cá acésta de prim'a ordine. Cãta nesciintia insoçita de bigoteria! Ti se pare cá citești vaieraturele unoru negutiatori muscali, bulgari ori greci, romaniti de curendu.

Diariulu conservativu „Timpulu“ are in Nr. 263 sub titlu „Sinodulu bisericeii romane“ o adeverata Filippica repedita asupra gubernului, la care presupune chiaru si atheismu, totuodata asupra sinodului si a episcopatului romanescu, făcëndu esceptiune numai cu 2—3 prelati. Trecëndu preste partile acelu articlu bogatu de reflexiuni indreptate asupra persónelor, reproducemu cá de specimine, numai partea lui din urma, pentru cá se se vedia si de aci, cá mai sunt romani, carii sciu se scria cu passiuine infocata chiaru si in afaceri curatu bisericesci, unde ar trebui se aiba locu numai spiritulu pazei din Evangeliu.

„Unde ve este toiagulu ocrotitoru alu turmei cuventatóre ?

Ce ati facutu, pairi ai Romaniei, cu acestu mandatu suveranu, cu care v'a inbracatu natiunea? Candu Talmudulu a datu asaltu asupra tierisiórei nóstre, in corpurile legiutóre ale Romaniei unu atheu a aperatu evangeliulu: era servitorii servitorilor lui Christu nu 'si-au ridicatu glasulu, de cátu spre a ceti nisce logose, ce le scrisese gubernulu cosmopolitu!

Tier'a din tóta stravechimea a investitu cu cea mai suprema*) demnitate in statu pe pastorii sei sufletesci, acordandu principiloru bisericeii nationale perpetuu dreptulu suveranu de mandataru legiutori. Si avemu nenumerate esemple in istori'a neamului romanescu de chipulu maretiu si generosu, cu care fericitiu pastori din trecutu sciau a se folosi de acésta inalta prerogativa, spre a veni in vremuri grele in ajutoriulu poporului, făcëndu se resune santitulu loru glasu in palatulu domnescu, cá si in sfatulu tierci pentru suferintiele poporului. In dilele nóstre vai! ministrii, nici cá se ingrijescu de vocea prelatiloru, pentrucá ea nu se deschide de cátu spre a cersi câte unu mandatu pentru indestularea trebuintieloru loru particulare. Candu au insistatu episcopatulu asupra strictei aplicari a art. 245 din legea instructiunei, in favorulu pretilor saturatesci, spre a le usiura positiunea?

Unde se vedu episcopii séu delegatii loru speciali la esamenele scólororu, spre a se incredintia despre instructiunea religiósá ce se da copiiloru si frecuentarea oficieloru divine ale bisericeii?

Preste totu aceeași nepesare; si daca episcopatulu actualu se aseména intru ceva cu progressulu secolului, apoi de siguru este numai materialismulu dominantu, care l'au condusu la unu scepticismu, ce'lu face incapabilu de sacrificiiu pentru principiele imutabile ce deservescu, toleranti'a episcopatului nostru merge până la decadentia! Episcopulu catholicu Monseniorulu Ignazio Paoli, alu carui zelu, activitate fara pregetu, pentru propagand'a catholica, ar fi de doritu se'lu imitedie prea santitiu nostrii parinti episcopi, Episcopulu catholicu actualu in scurtulu timpu de candu se afla in tíera, fara se dispue de fonduri budgetare, a creatu seminarie escelente, si este in ajunu a inaugura o cathedra in capital'a Romaniei, care va face umbra bisericeiloru nóstre! Éta cum se face apostolatulu.

Convictiunea nóstra este profunda si neclintita despre etern'a tineretie a s-tei nóstre bisericeii nationale. Dar amu crediutu de datori'a nóstra a atrage atentiunea buniloru romani asupra languedirii in care zace biserice'a, din caus'a inertiei, la care s'a condamnatu episcopatulu actualu; si credemu cá timpulu a sositu, cá se ne ocupamu seriosu cu in-tarirea acestei cetati tari a nationalitatii romane.“

Indictionu.

Domnului redactoru alu diariului „Telegrafulu romanu.“

Domnule redactoru!

In nr.ii 100, 101 si 102 a. c. ai „Tel. rom.“ s'au publicatu nisce reflexiuni ale d. A. Trombitasiu. In acele reflexiuni si anume din nr. 102, se coprinde si unele passagie, ce privescu persón'a mea, si la cari demnitatea imi in pune de a responde. Imi pare reu, cá-ci nu am potutu se satisfac acestei datoriintie indata atunci, din causa cá atunci nu avému la máná processulu verbalu alu adunarii generale, ce Asociatiunea trana a tinutu in acestu anu la Turd'a, cu care credu a'mi potea succede mai usioru se convingu atátu pe on. cetitori ai „T. r.“, cátu chiaru si pe d. A. T. cumcá afirmarile sale sunt necorecte, ba combatu adeverulu

*) Cea mai suprema? Póte fi preste supremu ceva mai supremu?? Red. Obs.

si se demintiescu chiaru prin actele oficiali ale acelei adunari generale.

Dupa-ce processulu verbalu amintitu s'a publicatu in mai multe foi publice, intre cari si in „Tel. rom.“ nr. 113, 114 si 115, vinu a te rogá d-le redactoru, se binevoiesci a dá locu in celu mai de aprópe Nru alu „Tel. rom.“ si reflexiuniloru mele, ce me simtiescu datoriu a le face in interessulu adeverulu, pentru care bunavointia te rogu se primesci anticipative expresiunea gratitudinei mele.

D. A. T. dupa ce inpartasiescu in Nr. 102 la p. 4 propunerea sa față de frecuentarea siedintieloru comitetului, afirma:

„E lucru curiosu si fórté memorabile, cá acésta mica propunere de sine statátore a opozitiunei a primitu numai de cátu la inprotocolare o lovitura nejusta si nedémna de barbati seriosi si maturi. S'a falsificatu in protocolu motivarea ei.“

Apoi cërca se documentedie acésta falsificare asia: „In originalu motivarea suna astfelu: „Considerandu, cá onorabilulu presidiu a fostu necesitatu a tine in mai multe renduri siedintia si mai cu puçini de cátu 6 membrii ai comitetului, ceea ce e in contra §. 31 din statute; considerandu cá intre membrii sunt si de aceia, cari abia au participatu in decursulu unui anu la 2—3 siedintie, ceea ce documentedie o desinteressare eclatanta față cu afacerile Asociatiunei: se propune etc., era notariatulu a luat protocolu: „Spre a se efeptu o cercetare mai regulata a siedintieloru comitetului, se propune etc.“

Inainte de a trece mai departe, va fi bine se se lamurésca doue lucruri: a) care este missiunea notariateloru dela adunari de natur'a cum sunt a le Asociatiunei trane si b) care este adeveratulu intielesu alu cuvinteloru falsu si falsificare.

Eu asia credu, cumcá afacerea notariloru la astfelu de adunari nu este identica cu a stenografiloru, cari au se notifice tóte vorbirile pro si contra si tóte motivele per extensum. Processele verbali dupa a mea parere au se fia cátu se póte de scurte si precise, au se contina exactu propunerile facute si hotaririle ce se enuntia. Acésta procedura mi s'a chiaru recomandatu la adunarea din Turd'a de cátra mai multe stinabile persóne, ba chiaru si de cátra d. A. T. Acésta procedura am urmat'o si la redactarea processulu verbalu susceputu in cele 4 siedintie ale adunarii generale din Turd'a, in cari am lasatu afara motivarile facute de propunatori. Din acésta consideratiune am lasatu afara si motivarea d. A. T. candu am redactatu processulu verbalu din siedinti'a I, si in locu de motivarea d-sale am pusu pe scurtu cá introduce numai scopulu, ce am presupusu cumcá d. A. T. ilu urmarescu priu propunerea sa. Va se dica, cuvintele mele premergátore la propunerea d. A. T. nu sunt a se considerá cá motivarea séu cuvintele proprii a le d-sale, ci numai cá ale mele. Motivarea am tinut'o de superflua si la verificarea processulu verbalu d-sa nici n'a cerut'o. Apoi aceea ce se lasa cu totul afara, va se dica, aceea ce nu esista, eu asia credu, cá nici nu se póte falsificá. Conceptulu cuventulu falsu si falsificare, are cu totul altu intielesu.

De aci urmédia, cumcá d. A. T. a fostu lipsitu de dreptulu de a'mi face inputarea, cumcá asi fi falsificatu motivarea propunerei sale.

Dar se punemu casulu, cá lucrulu ar stá asia cum dice d. Trombitasiu: intrebú si eu in acestu casu pe orice omu cu judecata rece, cá ce inportantia si ce valóre póte avea unu processu verbalu inainte de verificare?

Eu asia credu, cumcá unu processu verbalu ori cum va fi redactatu, nu are nici cea mai mica inportantia inainte de a fi verificatu. Pána la verificare este numai unu simplu conceptu dela un'a séu doue persóne ce'lu compunu, cari fórté usioru potu se gresiésca, fara de a urmari vreo intentiune nejusta, nedémna si neloiala. Numai prin verificare, primescu sactiunea de actu oficiosu, de expresiunea adeverata a unei adunari.

Cu ocasiunea verificarei fia-care membru isi póte face observarile sale si processulu verbalu se corege dupa dorinti'a membriloru. Asia a potutu face si d-lu T. in siedinti'a II, cu ocasiunea verificarei, a potutu pretinde a i se introduce intréga motivarea, daca a aflat'o atátu de ponderósá, si nu avea trebuintia de a calificá pe notariatu de falsificatoriu, de nejustu, de neloialu, de nedemnu si cu alte epetete in adeveru nemerita te si neurbane. Inse d. T. n'a facutu acésta, mi-a cerutu singuru se se stérge si mic'a introduce, ce s'a fostu facutu, in fruntea propunerei d-sale, ceea ce s'a si facutu, precum se vede la p. X din processulu verbalu verificatu in presentia d-sale. D. A. T. dovedescu prin acésta, cumcá recunósce neinportanti'a acelei motivari si cu tóte aceste face capitalu din ea, mai afla de bine a tractá pe notariatu, pentrucá nu a indusu acea motivare in processulu verbalu, cu epetete atátu de vetamatóre. In adeveru aci nu mai intielegu nimica, nu intielegu cum póte veni unu omu cultu se califice pe notariatu in publicitate cu atátu usiorintia si se'lu inculpe de a fi falsificatoru de acte publice. Nu sciu ce motive l'au potutu indemná la acésta fapta, dar se pare a nu fi alta, decátu o rea vointia, séu unu scopu intr'adeveru neloialu de a aflá nu sciu ce nodu in papura.

Din tóte aceste espuse până aci asia credu, cá se va potea convinge ori-cine, cumcá culp'a ce o pune d. T. in spatele notariatulu este lipsita de ori-ce temei; si cumcá acésta inculpare me vedu silitu a o respinge si a o decliná dela mine cá autorulu acelu processu verbale, intorcündu-o fratiescu d-lui A. T.

Cátra finea reflexiuniloru sale d. A. T. isi mai aduce aminte, nu sciu cu ce scopu, si de propunerea mea făcuta față de reinvierea fóiéi „Transilvani'a.“

Dice asia:

„Pe de alta parte propunerea asemenea de sine

statátore a unui domnu dela més'a verde (sic) nepreconsultata (?) de comitetu adusa directu in adunarea generala (?) in meritulu reinvierei fóiéi Asociatiunei, nici nu s'a mai datu comisiunei de propuneri, ci s'a primitu — en bloc.

Adeca d. T: face inputarea:

1. Cá acésta propunere s'a adusu directe in adunarea generala.

2. Cumcá acésta propunere a fostu nepreconsultata de comitetu.

3. Nici nu s'a m i datu comisiunei de propuneri.

4. Cá s'a primitu en bloc.

Ad 1. Asupra propunerei despre invierea fóiéi Asociatiunei am inceputu a cugetá de atunci, de candu acésta s'a sistatu. Asupra acesteia am conferitu cu mai multi barbati de ai nostri de dincóce si de dincolo, si in urma am venit la convingere, cá ar fi bine se reinvie acea fóiá. Pentrucá comitetulu se póta cugetá asupra ei, i'am inpartasit'o destulu de timpuriu, i'am tramis'o inca din Constanti'a cu diece dile inainte de adunare, dupa cum se póte convinge ori si cine din numerulu si datulu presentarei acelei propuneri. Din aceste se vede, cá d. A. T. sustine unu mare neadeveru.

ad 2. Daca comitetulu s'a preconsultatu asupra acestei propuneri séu nu s'a preconsultatu, este treb'a lui, pe mine nu me privescu. Eu i'am inaintat'o destulu de timpuriu, cátu se o póta luá la pertractare. Altcum chiaru si daca nu o preconsultatu comitetulu, nu erá nici o scaderu, pentrucá edarea fóiéi Asociatiunei nu s'a decisu acum pentru prim'a óra, prin urmare nu erá o creatiune noua. Dar chiaru se fia asia, parerea comitetulu nu este datátoria de tonu, de órece adunarea generala este suverana, este preste comitetu si preste comisiunile ce se alegu din sinulu ei. Nepreconsultarea unei propuneri in comitetu nu se póte luá nici odata cá o pedeca, pentrucá adunarea generala se nu póta luá hotariri definitive asupra ei. Dar eu sum de credintia, cumcá comitetulu a pertractatu si acésta propunere cá si altele, si cá prin urmare d. A. T. n'a re nici aici dreptate.

ad 3. Dice d. T. cá nice nu s'a datu la comisiunea de propuneri. Avendu eu mare interessu cá propunerea mea se se primésca, mi-am exprimat'o dorinti'a inainte de alegerea comisiuniloru la mai multe persóne, intre cari si cátra d. T. cá voiescu a intrá in comisiunea de propuneri, cá acolo se am ocasiune a potea motivá propunerea mea mai pe largu, ceea ce in adeveru am si facutu. Dar cá se probediu acésta mi bine, citedi la acestu locu respectivulu punctu din processulu verbalu.*)

„XXIII comisiunea pentru propuneri continuandu'si raportulu, referédia asupra propunerei lui Dr. Alessi de sub Nr. 107 de a se reinviá fói'a Asociatiunei „Transilvani'a“ cá organu alu Asociatiunei in loculu Analeloru. Comisiunea recomanda primirea acestei propuneri si anume este de parere, cá „Transilvani'a“ se reapara in marime de câte o cóla unu numeru la jumetate de luna, adeca 24 cóle, pentru membrii cu pretiu moderatu.“

„ad XXIII. Adunarea primescu etc.“ De aci se vede, cumcá acésta este altu neadeveru ce d. T. vine a'lu sustinea.

ad 4. Domnulu T: dice, cá s'a primitu „en bloc.“ Póte-se cá d. T. se fi uitatu despre desbaterea asupra acestei propuneri? Póte-se fi uitatu numele combatantiloru din acea discusiune? Eu nu credu acésta. Apoi o propunere ce se face in adunare publica, asupra careia se debate si se votédia, asia credu cá nime nu póte dice a se fi primitu „en bloc.“ Éta dar, cá d. A. T. sustine si aici unu neadeveru.

Din tóte acestea credu, cumcá ori-cine, orice omu lipsitu de patima se va fi convinsu, cá incriminarile ce le trantescu d. A. T. in capulu meu, nu sciu cu ce scopu, sunt lipsite de temei, sunt in adeveru neesacte si nedrepte, si cumcá prin acésta isi contradice singuru la cele ce le-a afirmatu in Nr. 100 la p. 398 col. III. a „Tel. rom.“ unde dice, cumcá datorinti'a principala a unui publicistu onestu este de a informá exactu publiculu despre lucrurile si inpregiarile de cari tractédia.

Terminandu aceste reflexiuni, ar fi réndulu meu se facu o analiza critica mai fundamentale asupra afirmariloru mai susu citate, se cautu dupa motivele ce au potutu indemná pe d. A. T. la aceste afirmatiuni atátu de neesacte, inse pentru asta-data voiescu a tacea, sperandu cumcá singuru d. T. va recunósce, cumcá n'a inculpatu pe nedreptulu si fara temei, atribuindu'mi fapte neadeverate. Nu o facu acésta, cu deosebire din acelu motivu, pentrucá sciu, cumcá prin aceste nu se face nici-unu servitiu causei, nu se ajuta intru nimic'a prosperarea Asociatiunei, care nu se multiamescu cu frase pompóse, nici cu ascurari platonice, nici cu declamatiuni infrumsetiate si bombastice, nici cu polemii fara scopu, ci numai cu fapte.

Primescu d-le redac. ascurarea deosebitei mele consideratiuni cu profunda stíma.

Dr. A. P. Alessi.

Sciri diverse.

— (Necrologu.) Teodoru Rece, in numele seu cá consorte, si alu fililoru sei mititei: Helen'a, Victori'a, Joanu, Augustin'a si Emilu, alu soarei sale resp. mam'a repausatei, Julian'a Ludasi, veduva dupa Joanu Grauru fostu protopopu gr. cath. in tractulu M. Ludosiului, si alu fratiloru repausatei: Joanu si Paulu Grauru, cu femeile loru Helen'a si Mari'a si alu totoruru rudeniiloru, cu ánima franta

*) Vedi „Telegr. rom.“ Nr. 114 p. 454 col. II.

de dorere anuncia, că prea iubit'a sa consorta, respective mama sincera, fica si sora buna,

Ann'a Rece nascuta Grauru,

dupa unu morbu scurtu a incetatu din viétia in 5 Decembre st. n. in etate de 30 de ani si a fericitei casatorie de 9 ani si 5 luni.

Osamentele repausatei s'au astrucatu in cimiteriulu comunu din Muresiu Ludosiu in 7 Decembre st. n. la 1 óra dupa amiedia-di.

M. Ludosiu, 5 Decembre 1880.

Fia-i tierin'a usióra si memori'a neuitata!

— Dela Solnocu din Ungari'a veni scirea, că domnulu Juliu Bardossi inspectoru reg. scolaru cu soçi'a sa Irina n. Nistoru, isi perdura pe scump'a ddloru fica Otilia, in etate de 6 ani si 2 luni, prin pericolosulu morbu de scarlatu.

— (Principele mostenitoriu in Maramuresiu.) Daca printiulu Rudolf — scrie „Egyetértés” — n'avù norocu la venatórea de ursi in Marmuresiu, apoi diu'a din urma totusi 'i oferi o placere. Printiulu a doritu se védia doue parchi tinere din poporu, in costumu nationalu. I s'au prezentatu o parchia de Ruteni si una de Romani. Cea de Ruteni nu facù vr'unu efectu mai deosebitu, cu atátu mai multu inse atrase atentiunea printiului si a suitei sale parchi'a romanésca; ju-nele de 23 de ani Jón Codru si jun'a de 18 ani, Anita Ovrinu. Soçi'a pretorului din Sigetulu Marmatiei a procuratu fetei romane unu costumu frumosu, care ia mai potentiatu frumuseti'a. Perulu bogatu negru cá pan'a corbului, ochii rapitori negri, genele si sprincenele negre si in fine, dintii albi, cá zapada, buzele purpurii, gítulu albu, talia svelta, au fostu de ajunsu, cá privirea tuturor se remana atintita numai asupra acestei fiintie, care in costumulu alesu, catrintia lata de matase négra, unu sialu de matase albastra, florile din peru s. a. erá o frumusetie ideala. Nu mai puçinu de cátu o óra si jumetate a admiratu societatea pe frumós'a féta romana, care a fostu indata si fotografata. Se mai dice, că Alteti'a Sa principele Rudolf ar fi doritu se-o audia si cantandu, inse ea, prea emotionata, nu potù implini cererea acésta.*)

(Telegrafulu din Buc.)

— (Asociatiunea transilvana.) Dupa adunarea generala dela Turd'a, comitetulu Asociatiunei a tinutu pâna acuma cinci siedintie bine cercetate, din care nici-una nu a fostu mai scurta cá de trei óre. Intre afacerile curente, câteva afaceri de interesu comunu si nicidecum usióre de regulatu, detera ocaziune la discussiuni lungi. Asia de ex. multiplicele mesuri care trebuie se se ia de pe acum relative la espositiune, facu grija mare. Decisiunea adunarei generale de a se ridica odata, dupa 16 ani, monumentulu lui Andreiu Murasiannu, este in periculu de a nu se potea executa la terminu, din lips'a unei sume corespundetorie. Cei mai multi adeca sunt de opinione, că cu 5—600 florini nici se pronuntiamu cuventulu „monumentu”, la care sum'a minima ce s'ar cere, ar fi 2000 fl. Taxele dela membrii Asociatiunei intra cu atátu mai anevoia, cu cátu cererile nenumeratiloru tineri dela scóla si dela profesiuni pentru ajutórie se inmultiescu pe fiacare anu. Pentru literatura nu se pôte face mai nimicu. Scurtu, precum observaseramu si altadata: se fia venitulu cátu este capitalulu si nici in acelu casu nu s'ar coperi nici a diecea parte din lipsele cerute neaparatu pentru inaintarea in cultura. Daca nu intra taxele dela membrii, comitetulu pôte se ajunga prea usioru in perplexitatea de a se intreba: Pentru cine se se publice fói'a „Transilvani'a” dela 1 Ianuariu inainte. Daca nu voimu se facemu noi nimicu pentru cultur'a si literatur'a nóstra, nu cumva strainii se ne aduca mur'a in gura? Vreo 5—6 despartimente isi facu datori'a, celelalte pare că nici nu aru exista. Publicandu-se processele verbali indata in primii numeri ai „Transilvaniei”, se va cunósce care cátu a facutu.

— (Se apropia conscriptiunea poporului.) Ne tinemu de datorintia a mai trage si asta-data atentiunea publica asupra numeraturii ce se va incepe in Ianuariu pe terminulu de 12 óre din nópte, in cátu de ex. cei ce se voru nasce séu voru repausá dupa acea óra din 31 Dec. spre 1 Ianuariu, nu se voru mai numerá. Cu alta oca-

*) Reproduseramu si noi acésta scire, care cerculédia din „Egyetértés” in multime de diarie; amu presupusu că trebuie se fia adeverata, daca o publica despre o romancutia diariele ungueresci. Daca câte mii de acéstea, adeverate frumusetie romanesci! Red. Obs.

siune noi amu reflectatu la mai multe neregularitati, abusuri si chiaru misieli care se potu comite prin numerarea poporului mai virtosu in tieri cu multe limbi si cu multe confessiuni si mai alesu unde domnesce fanaticismulu si egoismulu nationale, unde se face propaganda inadinsu spre a falsificá cifrele, de unde apoi si resulta acelea mari diferente intre cifrele statistice oficióse si intre cele din siematismele clerurilor. S'a dispusu cá se se intrebe fia-cine, câte limbi vorbesce si care'i este limb'a materna. Sunt destule familii unde barbatulu si femeia au aceea si limba materna, o si vorbescu intre sine regulatu; din intemplanse inse pruncutii dela 2 pâna la 5—6 ani vorbescu — in urmarea unui abusu fórté periculosu si condamnable, numai limb'a doicei (bonei), ori a servitórei, séu a gubernantei, tîneti minte, că acei prunci voru figurá la alta nationalitate, éra nu la a parintiloru. Asia se faceau odinóira ienicerii la turci, se recrutau din baieti rapiti dela crestini cu sutele si cu miile, se taiu inpregiuru si se infundau in scólele si casarmele turcesci. (A se vedea Oradea, o parte din comitatulu Selagiu, Satmaru, Marmati'a, Bucovin'a, Clusiu (cetatea), Secuimea, inca si multe familii din Brasiovu etc.) Amu ajunsu, că chiaru si unii romani fruntasi se faca propaganda in sensulu vechiului institutu de ienicerii.

— (Diphtheris) éra au inceputu se omóre in Clusiu, séu precum se pare, acea bóla spurcata nu mai continua cu omorulu. Paziti-ve pruncii mari si pe cei mici.

— (Versatulu negru) contagiosu cá cium'a, inca totu nu a incetatu la Brasiovu. S'au luatu cele mai aspre mesuri, inse prea preste mesura tardiu. Apoi se te mai miri de bietii sateni prosti si fatalisti.

Brasiovulu a inceputu se se de dea minunatu de bine intru a imitá pe orasiile ungueresci. Dupa „Sieb. d. Tgblatt” budgetulu seu comunale se inchiaie cu unu deficitu ce se pôte dice colossalu pentru 28 mii de suflete, adeca preste 36 mii florini. Acelasi diariu reflectá si la defraudari gróse de ale unoru functionari de mai inainte.

— (Consemnarea) ofertelor contribuite in vicariatulu Silvaniei — in favórea fondului pentru gimnasiulu romanu proiectatu in Siomcut'a-mare, si pentru ajutoriulu scólei romane din Gilau — transpuse prin subsemnatulu d-lui Dr. Aureliu Isacu advocatu in Clusiu. Alimpiu Barboloviciu vicariulu Silvaniei 2 fl., Petru Aciu parochu in Ceheiu 1 fl., Gavrilu Vajda parochu in Bobot'a 2 fl., Alesandru Vicasiu preotu in Starciu 1 fl., Basiliu Marinasiu preotu in Pri'a 1 fl., Vasiliu Popu notariu in Banisioru 1 fl., Florianu Epure docente in Peceiu 50 cr., Simeonu Boesi'a parochu si archidiaconu in Caticlulu-rom. 1 fl., Demetriu Popu parochu in Halmajdu 1 fl., Demetriu Moisi parochu in Drighiu 1 fl., Vasiliu Muresianu parochu in Giemelcisiu 1 fl., Joanu Coaciu parochu in Jaazu 1 fl., Joanu Catona parochu in Valcaulu-romanu 1 fl., Demetriu Barnuti notariu in Halmasdu 2 fl., Petru Codeusu preotu in Fúzesiu 30 cr., Teodoru Fortisiu preotu in Peceiu 50 cr. Sum'a totala 18 fl. 30.

Simleulu Silvaniei, 27 11 1880.

Alimpiu Barboloviciu,
vicariulu Silvaniei si colectante.

— (Fetele nóstre si viitoriulu loru) este titulata o carte nemtiésca, autorulu Carolu Weiss, s'a tradusu si in ungueresce. Cei cari o au cetitu, o lauda multu. Costa 80 cr. Câte de acéstea, dara unde le este folosulu practiculu in acésta epoca, in care coruptiunea si nerusinarea isi bate jocu de tóte virtutile femeiesci, cerendu mereu „emanciparea” femeiei, sub care inse ei intielegu robirea femeiei. Romani, aparati-ve ficele, cá si lumin'a ochiloru, de civilisatiunea falsa, minciunósa, si daca nu ve pricepeti a le da crescere demna de mame nobilu simtitórie, adeverate christiane, mai bine le lasati in vechi'a simplicitate. Aveti ochi ageri asupra loru.

— (ABCdariu magiaru-romanu) pentru scólele poporale romane, partea I, editiunea II de Nicolau Putnoki, Sibiu 1881 tipogr. archidiecezana legatu 20 cr.

Manuducere la ABCdariu séu tractarea limbei magiare in scólele poporale romane 6 cr.

Acestu ABCdariu prin decisiunea consistoriului archidiecezanu din 27 Juniu 1880 Nr. 1868 si a consistoriului Aradului din 18 Septembrie 1880 Nr. 2345, este admisu cá manualu in scólele poporale

gr. or. romane din archidieceza Transilvaniei si dieces'a Aradului.

Editiunea a II s'a schimbatu numai din punctu de vedere metodicu. Cartea se inparte: 1, cetirea scriindu. 2, deprinderi de traducere; obiectulu acestora este: cas'a parintiésca, internulu casei, curtea, gradin'a, satulu, scóla si internulu, obiecte de invetiamentu, ocupatiunea diferitiloru maestri, trupulu omului si partile trupului etc. Partea a trei'a coprinde poesii mici si usióre.

Manuducerea coprinde principii neaparatu de lipsa pentru invetiatori, la propunerea limbei magiare.

ABCdariulu e dupa planulu de invetiamentu alu inaltului ministeriu de culte intocmitu, si metodulu asia de usioru, in cátu si invetiatori cari nu sunt inca destulu exercitati in limb'a magiara, ilu potu folosi cu successu.

— (Calendarulu sateanului romanu) pe anulu ordinariu 1881 urmatu de cartea III din „bibliotec'a sateanului romanu”, a esitu de sub tipariu si coprinde urmatórele materii interesante: I. Partea calendaristica: Date cronologice pe anulu 1881, serbatorile si alte dile schimbátore, celea patru anu-timpuri, intunecimi in sóre si luna, ajunurile (posturile) preste anu, cometulu reginte alu acestui anu, genealogi'a, tergurile de tiéra, insemnarea acestora s'a reveditu si indreptatu pe bas'a datelor mai noue consemnate la ministeriulu de agricultura, industria si comerciulu r. m. Datele curente dupa calend. nou gregorianu, sántii si serbatorile bisericeii resaritene si apusene, fazele lunei si schimbarile timpului, semne de timpu, terminele resaririi si apuneri sórelui in diverse restimpuri ale fia-carei lune s. a., in urma anuntiuri literarie, de cari e plina si invelitóri'a acestui calendaru; afara de aceea s'a adaosu la partea calendaristica si papiru albu pentru insemnarea unoru agende de casa. II. Partea de cetitu: „Ce e romanu?” poesia de J. Clintocu, „Starea poporului romanu si mijlócele inbuuatafieri aceleia” prelegere publica de M. Toma, „Copil'a romana” poesia de Jos. Vulcanu, „Nunt'a Dochitiei” noveleta de V. R. Buticescu, „Mariór'a” poesia de D. Bolintinénu, „Economulu trebuie se'si cunósca pamentulu bine”, d. Economulu, „Pastoriulu din Basarabi'a” poesia de C. C. Plesioianu, „Gai'a” studiu din ornitologi'a poporala rom. de S. Fl. Marianu, „Seraci'a, fericirea si munc'a” de G. Sionu, „Cinstea domnésca — inpartita de * Stanu Venatoriulu” — intemplanse din betrani — poesia de P. Dulfu, „Invetiatur'a” de C. Troteanu. Risete si zimbete: „Laudele apeii” cantate de unu beuturu de vinu (poesia), „Betivulu resplattoriu”, — „Se vorbia de unu betivu bine-conservatu”, — „Detori'a barbatésca”, — poesia, — „Se judecá unu processu de despartire”, — „Taceti!” — poesia. Pretiulu unui esemplariu e 30 cr. v. a. (75 bani de Romani'a) — Totu alu cincilea esemplariu se dá gratis; si asia 5 esemplarie se vendu cu 1 fl. 20 cr., 10 esemplare cu 2 fl. 40 cr., 50 esemplare cu 12 fl. v. a. A se adressá la redactiunea acestui jurnalulu in Gherl'a (Szamosujvár.)

— „Amiculu familieii” jurnalulu socialu beletristicu si literariu. Apare in fia-care septemana odata — Dominec'a. Pretiulu de prenumeratiune pe 1 anu 5 fl., pe 1/2 anu 2 fl. 50 cr., pe 1/4 anu 1 fl. 25 cr., pentru Romani'a si tierile latine pe unu anu 13 franci — lei noi. Abonantii pe anulu intregu primescu cá premiu portretulu distinsului filologu si istoricu romanu Timoteiu Cipariu — avendu de a solvi numai 30 cr. in pretiulu pacuetarei si a cartei de transportu. Proprietariu, redactoru si editoru: N. F. Negrutiu. Gherl'a. Imprimari'a „Georgiu Lazaru.” 1880.

— (Indreptare.) Nr. 95 alu „Observatorulu” pag. sirulu 26 in locu de: „acusatorii” se se cetesca „acusatii”.

Triumfa ??

(Urmare si fine.)

Advocatu J. Preda: Eu am urmaritu cu cea mai mare atentiune intregu decursulu pertractarii, dar n'am aflatu nici unu momentu adusu la valóre pentru a justifica aপরarea clientului meu. Representantulu acusei a constatatu numai atátu, că redactorulu ar fi primitu intr'adeveru spre publicare acéste corespondentie. Daca acésta este dejá o facta criminala, nu mai potemu discuta in diarie nici unu obiectu. Redactorulu numai atunci este responsabilu, daca nu pôte sau nu vrea se spuna cine e auctorulu sau daca insusi face observari redactionale, cari pentru sine privite sunt vatemátore. Dar si in acelu casu numai atunci, daca corespondentia de sine privita contine vatemari. A cunósce relatiunile intre autori si intre aceleasi persóne, in contra carora se indreptédia corespondentia, nu se pôte pretinde dela

unu redactoru, căci cel mai inocent cuventu aplicatu la relatiuni anumite, pôte deveni vatematoriu. Despre asia ceva nu pôte fi aici vorba, ci este a se cerceta, dacă desu amintitele corespondentie continu de sine privitye cuvinte vatematōre. In aceste corespondentie inregistramu mai antaiu imputarea, că dl. Hannia ar fi prevaricatu in parochia Gur'a-riului. Acēsta fapta nici dsa nu o pôte nici decātu nega, căci nici o lege bisericesca din tōta lumea nu permite cuiva a indeplini functiuni de oficiu, cari competu parochului ordinariu Acusatorulu Hannia pe acelu timpu nici n'a fostu ppresbiteru, nici bateru parochu ordinatu, ci numai directoru seminarialu si cā atare n'a fostu indreptatitu, chiaru dacă ar fi avutu autorizarea dela locuri mai inalte, a sevērsi functiuni parochiale. D-lu Hannia se escusa cu aceea, că n'a venitu ppresbiterulu. Cei pasa directorulu seminarialu, dacă n'a venitu, elu avea se astepte atātu până ce venia sau se faceau din alta parte dispositiunile necesare. Dl. Hannia inse a cugetatu că dacă a fostu elu ppopu, i va fi remasu inca putintica scanteia desfintienie si s'a pusu in fruntea celor 7 preoti si nu numai că a sevērsitu actulu inmormentarii dar a si petrecutu in matriculele mortiloru mōrtea parochului Manta. Acusatorulu a sustinutu că ppresbiterulu ar fi chiamatu a inmormenta unu parochu ceea ce nu e adevēratu. Ppresbiterulu tractualu are se se infatisiedie in parochie si se ia inventura prescisa, dar inmormentarea parochului compete celuilaltu parochu? Parochulu Munteanu a si adusu la cunoscintia consistoriului respective s'a plansu acolo despre acestu casu intemplatu in parochia sa si fiindu-cā de acolo nu s'a facutu nimicu, densulu a pasitu pe calea publicitatii. Nu e destulu cu atātu inse, că dl. Hannia a sevērsitu inmormentarea, ci a aflatu de bine a rostl o cuvintare funebrală, care, ori-cum vei privi-o, confine fara indoiala espressiuni vatematōre pentru parochulu Munteanu. Dacă se dice despre unu parochu, care este chiamatu a sevērsi functiuni parochiale in comuna, că este unu strainu, că nu parochianii l'au alesu etc.?? — la tōta intemplantu nu se intentionēdia a'lu recomanda pe acestu parochu poporului. Pentru de a pricepe bine aceste espressiuni trebuie sciutu, că Munteanu s'a alesu de parochu intr'o vreme pe candu Hannia ēra inca ppresbiteru tractualu si s'a alesu in contra vointii acestui protopresbiteru?? — In acea cuvintare a disu mai departe cātra poporu, că in viitoru se'si alēga unu parochu, care nu strica cele facute de altii, nu scormonesce?? Acēsta espressiune privesce pe parochulu Munteanu, care a scormonitu dupa ratiociniile bisericesci; căci numai la staruinta parochului Munteanu s'a provocatu fostulu ppresbiteru a substerne ratiociniile?? Acusatorulu sustine că elu ar fi administratu bine fondurile. Se pôte, eu nu am cunoscintia mai de aprōpe, dar legala nu a fostu administratiunea sa. Statutulu organicu este introdusu la anulu 1868, dela intrarea in vigōre a acestei legi ppresbiterulu cā atare nu este indreptatitu a administra averile parochiale, acēsta i compete comitetulu parochialu.

Pentru a constata vatemarea in acestu casu ar trebui se se dovedēca mai antaiu, că faptele, de care este vorba, sunt schimonosite, inventate si false, dar acēsta dovada până acum nu s'a adusu, nici unu martoru nu'si aduce aminte bine de cuvintele protopresbiterului Hannia.

De ore-ce dovada nu este adusa, de ore-ce redactorulu nu a compus acēsta corespondentia, de ore-ce corespondentia de sine privitya nu contine nici unu cuventu vatematoriu, sunt siguru, că nime nu va adā pe clientulu meu condamnabilu.

Hannia: Nu me miru de aparatorulu d. Dr. Fōlkl, că manifestēdia atātu necunoscintia de lucruri, de orece densulu e strainu de biserica nōstra, n'a avutu ocazione a se ocupā de institutiunile nōstre bisericesci si asia nici nu se pôte pretinde dela densulu cunoscintia loru.

Trebuie inse se me miru de d. aparatoriu d-lu de Preda, carele e fiu alu biserice nōstre gr. res. ba e si asessoru consistorialu si totusi d-sa respandescē aici in sal'a acēsta asemenea necunoscintia despre institutiunile biserice sale proprie

Ambii domni afirma, că eu nu sum ppresbiteru; se scie numitii domni că eu am fostu, sum si voi fi ppresbiteru cātu timpu voi fi in viētia — dacă nu cumva voi fi degradatu. ceea ce multiamita lui Ddieu, până acum nu s'a intemplat.

Dacă d-lu de Preda afirma, că eu nu'su preotu ordinatu si prin urmare nu a'si avea nici unu dreptu la functiuni preotiesci; apoi la asemenea necunoscintia de lucru, nu am cuvinte a reflectā; facu iuse atenti pe numitii domni, că eu in dilele de curendu trecute am mai participatu si am functionatu cā preotu la ingropatiunea repausatului parochu din Resinariu, Drocu, si la aceli din Sibielu, Oprea Cornea, la care din urma — cā protopresbiteru si cā celu mai betranu in servitiulu ierarchicu — eu am condusu ceremoni'a funebrală fara că se'i fi plesnitu cuiva prin capu a'mi denegā dreptulu de preotu ordinatu, sēu a me acūsā de prevaricatiune.

D-lu Dr. Fōlkl afirma, că de 20 de ani nu s'ar fi facutu ratiocinii despre banii fondului bisericescu, si că eu contrariulu nu voi putea documentā niciodata, că eu asi fi datu propri'a auctoritate cu miile de florini bani inprumutu la privati. Câte afirmatiuni, atâtea neadeveruri. Martorulu Villetz a constatat că in fiecare anu s'a facutu socotēl'a, ceea ce — cā erendu trebuintia — o potu documentā si eu in terminu de 24 ore. Eu bani inprumutu la privati nu am datu nici unu cruceriu, si ce s'a datu, s'a datu din partea administratorilor si proprietariloru fondului, fara scirea si in contra dispusitiuniloru mele cā ppopu. Statutulu org. s'a sanctionatu la 1869, Maiu 28 si asia n'a potutu fi introdusu la anulu 1868 dupa cum afirma d-lu de Preda. Acelu statutulu org. s'a introdusu cā lege la 1870, dar multe parti ale lui inca nici până astadi nu sunt puse in lu-

crare (anumitu ce privesce controlarea si tinerea in evidintia a fonduriloru bisericesci si scolari din archidieceasa.)

Se afirma de d-lu Dr. Fōlkl că eu asi fi fostu provocatu de comun'a bisericesca Gur'a-riului, a depune ratiociniulu despre banii fondului bisericescu. Neadeveru! Acēsta o audu aici pentru priin'a ōra.

La 16 Juniu 1879 m'a provocatu consistoriulu archidieceanu, că — dacă se afa la mine acte publice oficiale, referitōrie la banii fondului biserice din Gur'a-riului, elocati din anu in anu la institute publice de creditu — acele acte se le dau urmatoriulu meu in oficiu ppresbiterulu Moise Toma.

Am aratatu acestuia fara intardiere, că atari acte la mine nu se afa. Atāta si mai multu nimicu.

N. Cristea. Am se facu unele contraobservari la replic'a d-lui acuatoru. E dreptu, d-sa este ppresbiteru adeca are demnitētea de ppresbiteru precum o am si eu, dar n'are tractu de administratu, prin urmare n'a fostu iu dreptu a participā la inmormentarea din cestiune fara scirea ppresbiterulu respectivu si fara consensulu parochului respectivu. Dar dacă s'a dusu la Gur'a-riului cā unu dignitariu bisericescu mai inaltu, se fia facutu pace in cātu parochulu Munteanu se nu fia fostu eschisu dela inmormentare. E dreptu că d-lu acuatoru a luat parte la inmormentarea parochului din Resinariu, Drocu; am luat si eu si au mai luat si altii parte la acea inmormentare dar nu e adevēratu că d-lu acuatoru ar fi condusu ceremoni'a inmormentare. Acēsta o a facutu altulu. Pe lānga aceea a fostu de faēia si ppresbiterulu respectivu si parochulu localu.

Privitoriu la statutulu org. observu, că la noi in archidieceasa acelu statutulu org. s'a introdusu inca dela an. 1864 inainte de a fi fostu sanctionatu. Dacă d-lu acuatoru până candu a fostu ppresbiteru in activitate n'a introdusu in tractulu seu acelu statutulu org. nici chiaru dupa ce s'a sanctionatu si s'a inarticulatu in legile patriei, cu atātu mai tristu pentru densulu.

J. Preda, replica pe scurtu fara a mai aduce motive noue.

Arz de Straussenburg: Trebuie se dau espressiune mirarei mele candu vedu că d-nii aperiatori Fōlkl si Preda punu lucrulu pe unu terenu cu totulu strainu si falsu, că apera o cauza carea nu stā sub pertractarea si judecat'a juratiloru.

Toti martorii fara esceptiune au constatat că acuatorulu a vorbitu in cuvintare funebrală asia precum s'a arētatu in conceptulu alaturatu acusei, si nici de cum asia dupa cum s'a scrisu in „Telegr. rom.“ si totusi numitii dd. aperiatori se misica pe unu terenu cā cum martorii ar fi constatat că adevēratulu contnutu alu vorbirei ar fi celu produsu de „Telegr. rom.“ Martorulu tribunalu regiu a respinsu actiunea prezentata aceluia din partea d. Preda si n'a datu locu probare adevēralu, si totusi dd. aperiatori se punu pe terenulu ne esistentu, că cum nu processulu de pressa, ci acea actiune respinsa s'ar adā sub pertractare. Ce privesce punibilitate d-lui N. Cristea cā redactoru alu „Telegr. rom.“, eu trebuie se afirmu cā acestu domnu este inca mai punibilu de cātu autorulu articliloru incriminati, de orece acei articlii ne publicati, aru fi reinasu o litera mōrta, si numai prin publicarea loru din partea d-lui redactoru N. Cristea in „Telegr. rom.“ s'a faptuitu, sēu mai bine s'a complinitu vatemarea de onōre a acuatorului.

Trebuie se respingu si din parte'mi asertiunea dlui aparatoriu Preda cā cum d-lu Hannia nu ar fi protopresbiteru. O demnitēte ierarchica ce se confera prin consecrare, nu se confera pe unu timpu anumitu, ci pentru totudeauna si asia d. protopresbiteru Hannia nu cā l'ar fi remasu inca potintica scanteia de sfintenia din trecutu — dupa cum afirma d. Preda — ci dupa darulu si sfintieni'a indelibilă ce a avutu si are, si dupa inpregriarile date, chiamatu si autorisatu de repausatulu Manta, carele a avutu dreptu la acēsta, a condusu actulu funebralu.

Prof. Fōlkl: Santi'a sa 'mi imputa mie necunoscintia legiloru si asiedieminteloru biserice gr. or. Cu parere de reu recunosc acēsta necunoscintia pentru trecutu, decandu inse am avutu onōrea a representā acēsta cauza cunoscū aceste asiedieminte si dreptulu canonicu alu biserice orientale, potu dice, mai bine decātu santi'a sa.*) De una me miru, cum se potu la unu locu publicu aruncā astfel de afirmari, că statutulu organicu nu ar fi intr'odusu in biserica, orient. romana. Statutulu org. este sanctionatu prin o patenta si publicatu in legislativa Ungariei si prin urmare: lege dupa tōte formele, inse acesta nu-lu privesce pe santi'a sa, si nu se tine indatoratu cā ppresbiteru si cā professoru de morala a observa acēsta lege. Santi'a sa a afirmatu cā e in stare a depune ratiociniulu esactu până mane, mai inainte inse cu o minuta numai i-a placutu santiei sale a afirma, că fiindu provocatu de consistoriu a preda documentele originale ale acelu ratiociniu a respunsu cā nu are nici unu documentu. Me provocu acum la martorulu Villetz, care a fassionatu, cā originalulu ratiociniulu ppresbiterulu Hannia l'a luat totudeauna cu sine, ēra o copie a depusu in cancelari'a comunala. Acum care din aceste afirmari este cea adevērata, tōte trei nu se potrivescu.

Dupa unele reflexiuni adressate reprezentantului acusei, d-lui Arz v. Straussenburg, dl. Fōlkl inchiea cu unu apelu cātra jurati rugandu-i, a judeca asia precum se cuvine onoru barbati bravi germani.

Parochulu Munteanu mai atrage in sfērsitu atentia d-loru jurati asupra inpregriariloru, candu cu mōrtea parochului Arsenie din Gur'a-riului, cā pe atunci fiindu elu numai capelanu ēra ppresbiterulu Hannia ppresbiteru tractualu si de fatia la inmormentare, nu

*) Candu d. Dr. Fōlkl cutēdia a afirmā, cā in câteva dile si'a potutu insusi cunoscintia deplina a legiloru si asiedieminteloru biserice gr. or. documentēdia singuru evidentu cā nici atātu nu cunosee, de ce vastitate si voluminositate sunt acele legi si asiedieminte? H.

Hannia a indusu in matricula casulu de mōrte, ci elu (Munteanu).**)

Presidentulu reasumandu la sfērsitu dice, cā in casulu concretu de fatia trebuie se se aplice codulu penalu celu nou fiindu acesta mai favorabilu decātu codulu vechiu, si anumitu § 261. Dupa cetirea acestuia presidiulu comunica juratiloru intrebarile formulate de tribunalulu, care suna asia:

1. Sunt convinsi domni jurati dupa rezultatulu pertractarei in consciētia, cā parochulu gr. or. Joachim Munteanu din Gur'a-riului este autorulu articliloru incriminati si signati cu „z“? 2. Sunt convinsi d. jurati, cā acesti articli cuprindu intr'adeveru espressiuni desonoratōre? 3. Sunt convinsi, cā p. Munteanu intr'adeveru e vinovatu de delictulu vatemarii de onōre normatu in §. 261 p. 1 alu codulu pen. ung.? 4. Sunt convinsi, cā ppresbiterulu si asessorulu consistorialu, dl. Nic. Cristea a fostu pe timpulu, candu s'a edatu Nrii 112 si 118 din anulu 1879 redactorulu responsabilu alu jurnalului „Telegrafulu romanu“? 5. Sunt convinsi, cā publicarea articliloru s'a facutu in contra vointiei sale hotarite? 6. Sunt convinsi, cā dl. Cristea e vinovatu de delictulu normatu in §. 34 p. 6 resp. in §§. 39 si 40 ai regulameneulu de pressa din 17 Maiu 1852?

Representantele acuatorului Arz de Straussenburg reflectā: cā elu nu a potutu coprinde intrebarile cetite in tōte partile lor, de orece unu materialu asia greu nu se pôte coprinde asia usioru. Cu tōte aceste elu din principiu este de alta parere. Elu crede cā legea cea vechia trebuie se se ia de basa la formularea intrebariloru de orece aceea e mai puēinu aspra si asia dupa §. 2 alu cod. pen. ung. aceea ar trebui se se aplice. Cā de es. cetesce pedēps'a carea legea acēsta o statoresce in §. 493 in contra transgressiunei §-lui 488. Se dice adeca la finea alinie prime: „daca inse . . . prin pressa . . . cu inchisōre dela 6 luni până la unu anu.“ Legea cea noua in §. 258 sub numirea speciala „calumnia“ normēdia delictulu contra vatemarii de onōre coprinsu in §. 488 alu legi cei vechi si in §. 259 ilu pedepsesce cu inchisōre până la unu anu, si pedēps'a de bani până la 1000 fl. Asia dara cu privire la pedēps'a de bani, legea cea noua ar fi mai aspra. Deci fiindu-cā numai legea cea vechia s'ar potea aplicā in casulu de faēia, elu propune alte intrebari.

Intre altele mai are a obiectā contra compunerii intrebariloru ce s'au cetitu, inca si aceea, cā nu se potu coprinde, in una si aceeași intrebare doue deosebite obiecte.

Pentru aceea ar fi neincungiuratu necesariu, cā fia-care articulu incriminatulu se se tractedie in o intrebare deosebita. Deci, Arz de Straussenburg formulēdia intrebarile altmintrenea si le predā tribunalului si adeca:

1. Sunt juratii convinsi in consciētia loru cumcā acusatulu, d. Joach. Munteanu este autorulu articlului aparutu in Nr. 112 din a. 1879 in foi'a „Tel. rom.“ ce apare aici in Sibiu, datatu „Gur'a-riului in Septembrie 1879“ si semnatu cu „z“?

2. Sunt acei domni convinsi cā acusatulu d. Joach. Munteanu este autorulu articlului aparutu in acelu jurnalulu Nr. 118 din an. 1879 in rubric'a „locu deschisu, Gur'a-riului in 4 Octobru 1879“ semnatu ērasi cu „z“?

3. Sunt acei domni convinsi, cā acusatulu d-lu N. Cristea, cā redactorulu respunsectoriu alu „Telegr. rom.“ a publicatu articlii sub 1 si 2 in acelu jurnalulu?

4. Sunt acei domni convinsi cumcā acuatorulu d. J. Hannia in articlulu publicatu in „Telegr. rom.“ Nr. 112 ex 1879, care articulu in intrebarea 1, este mai de aprōpe precisatu, este invinovatitu de o anumita fapta neonesta sēu de atare imorala fapta carea ar fi calificata de alu espune dispretiulu sēu de alu dejosi inaintea opiniunei publice?

5. Sunt acei domni convinsi cumcā in articlulu publicatu in „Telegr. rom.“ Nr. 118 din 1879 in intrebarea 2 mai de aprōpe pricisatu, Hannia se invinovatiesce cu o anumita neonesta sēu cu o atare fapta imorala carea ar fi calificata de alu espune dispretiulu si l'ar deonestā in opiniunea publica?

6. Sunt acei domni convinsi cumcā acusatulu d-lu Jochimu Munteanu este vinovatu de fapt'a punibila cu carea se invinovatiesce in acusa?

7. Sunt acei domni convinsi cumcā acusatulu d-lu Nic. Cristea este vinovatu de fapt'a punibila cu carea se invinovatiesce in acusa?

Dr. Fōlkl este in contra espuneriloru reprezentantului acusei, de orece propunerile aceluia sunt diametralu opuse dispositiuniloru positive ale cod. pen. ung. §. 2 alu acelei legi statoresce cā, candu intre comiterea unei fapte punibile si intre aducerea sentintiei a fostu in vigōre deosebite legi penali, totudeauna acea lege trebuie a se aplicā, carea coprinde in sine determinatiuni mai line. Casulu de faēia este o vatemare de onōre. Pedēps'a vatemarii de onōre este mai lina dupa cod. pen. ung. de cātu dupa celu austriacu. Prin urmare, deca trebuie se se acceptedie consecintia si in intrebare trei bue se se subsume acelu §. care e propusu din partea tribunalului.

Preda se alatura espuneriloru D-rului Fōlkl.

Arz de Straussenburg replica, cā elu a adusu inca si altu momentu inainte, asupra caruia aparatorulu Fōlkl nu s'a expectoratu. Elu si-a descoperitu dorintia cā, dacă este se se acceptedie intrebarile formulate de tribunalulu, aceste se nu coprinde in sine doue obiecte, ci fia-care obiectu se se tractedie in o intrebare deosebita.

Presidintele tribunalului declara cā ar fi mai corespunditoriu in privintia acēsta cā intrebarile cele doue dintai se se desparta cu atātu mai virtosu, cā cātu din partea acusei intrebarile s'au alaturatu in forma despartita; inse dupa consultarea tribunalului in privintia acēsta enuntia decisiunea, cā din privintia timpulu fōrte inaintatu si fiindu deosebira fōrte neinsemnata, nu se pôte dā locu cererei acuatorului in privintia despartirii intrebariloru, cererea lui mai departe

***) La insarcinarea protop. Hannia. H.

cu privire la punerea întrebărilor se respinge din motive principiale.

Deci se predau juratilor întrebările compuse și cetite de președintele tribunalului.

Juratii se retragu, și după o consultare de 1/2 ora președintele juratilor, profesorul Heinrich Herberth enunță verdictul juratilor: „Pe onora mea înainte de Dumnezeu și a omenilor vestesc verdictul juratilor: „la întrebarea 1 și 4 juratii în unanimitate au răspuns cu „da“, la întrebarea 5, toți juratii au răspuns în unanimitate cu „nu“, era la întrebarea 3, și 6 doi jurati au răspuns cu „da“ era 10 jurati cu „nu.“

Președintele tribunalului deci anunță cumcă în criminații parochului Joach. Munteanu și Nic. Cristea, redactorul „Telegr. rom.“ prin verdictul juratilor și adeva 10 contra 2 voturi se declara de nevinovati.

Acăsta este istoria și acăsta a fost decursul pertractării procesului meu de presă contra numitorilor doi domni început la 8 ore dim. și terminat la 5 și 1/2 ore sêr'a la 28 Octobrie 1880.

Multu onorate d-le redactori! Dacă m'am folosit prea mult de ospitalitatea organului ce redigi și pôte am ostenit prea îndelungatu pacienții onoratului public cetitoriu; o am facutu acăsta, pentru că se dau o iconă chiaru adevărată și fidelă a acestui procesu silitu și unicu în felulu seu. Nu m'am feritu nici de reproducerea adevăratulu continutu alu pledarilor aparatorilor celor incusati dd. Dr. Fölkl și de Preda, pentru-că am crediutu că și aceste sunt fôrte instructive pentru lectorulu nepreocupatu.

Onôrea, reputatiunea mea și numele meu — după convingerea și simtiulu meu de onôre — fura atacate și vetamate publice de unu preotu și de „Tel. rom.“ prin redactorulu lui respundietoriu d-lu N. Cristea, prin scornituri și schimonosituri de fapte și de cuvinte.

Toți martorii, atătu înaintea judelei de instrucțiune, cătu și înaintea tribunalulu juratilor, au constatatu scorniturile și schimonositurile parochului Joach. Munteanu, ba în acele din urma le-a recunoscutu și acăsta scusându-se înaintea juratilor cu tineretiile, neesperienții lui, necunoscerea urmarilor faptelor lui și înplorandu grati'a acelor jurati. Armele de cari s'au folosit aparatorii dd. Fölkl și Preda au fostu — puçinu disu — necorecte. Juratii au recunoscutu toti adevărule acusei mele, doi din ei au recunoscutu și delictulu vetamării de onôre, era 10 au fostu de contrara convingere și asi inculpatii s'au acuitatu. Precum am disu la începutu, asi facu și acum: dela verdictulu majoritatiei juratilor, apeleidiu la verdtulu opiniunei publice. Eu înse, carele n'am cautatu alt'a, fâra numai constatarea neadeverului celor scrise de parochulu J. Munteanu și publicate de d-lu N. Cristea în „Telegr. rom.“, sum satisfacutu și cu rezultatulu acăstei pertractari, și regretu numai că acăstu resultatulu n' am potutu obtinea pe alta cale.

Dar

Triumfu?

Da! Triumfu? „Telegr. rom.“ cu aderintii lui și cu corespondentele seu J. Munteanu triumfedia. Cum? Eța ce scrie despre acăsta fôia locală „Hermannstädter Zeitung“ din 2 Novembrie 1880 Nr. 256.

„Telegr. rom.“ se geredia și scrie că și candu juratii prin aceea, că au acuitatu pe cei 2 incusati ar fi condamnatu pe acusatoru. Acăsta este o ratacire.

„Telegr. rom.“ deduce asi: De ôrece acusatii nu sunt inovati, e inovatu acusatorulu, și juratii pe elu l'au condamnatu.“.....

„Dacă juratii mesura cu alta mesura de cum o face acăsta simtiulu celu vetamatu alu acusatorulu, de acolo nici de cum nu urmédia, că atacurile vetamatoriuului sunt aprobate.“

„Multe sunt nepunibile, dar pentru aceea ele to-

tusi remanu neoneste și contrarie totoruru reguleloru buneloru moravuri.“

„Prin aceea că juratii au enunçiatu „nevinovati“, înca n'au declarat, că atacurile pe cari s'a basatu acus'a, și cari „Telegr. rom.“ le-a divulgatu, sunt oneste și conforme reguleloru buneloru moravuri.“

„Eruptiunile și întreaga tînut'a a „Telegrafulu rom.“ caracterisedia pozițiunea de partida și de resbunare.“

O alta fôia vienesa „Morgen-Post“ Nr. 306 descriindu pertractarea acăstui processu, inçhiaie cu următoarele:

„Processulu s'a finitu cu unu „nevinovati.“ Publiculu a remasu fôrte surprinsu, de ôrece ppresbiterulu Hannia, e unu barbatu de stima și reputatiune generală, pâna candu atacatoriulu lui, preotulu Munteanu de currendu fu condamnatu la arestu pentru batai de carciama. Trebuie se fia ceva putredu în statulu Denemarcei, dacă unu organu oficialu alu unei arçiepii, se încumeta a calumniâ pe cei mai înalti dignitari ai ei, și.....

Dacă „Telegr. rom.“ e mandru de acăstu „triumfu“, apoi se'si aprovizionedie bine arsenalulu și se caute — precum si cauta — asi exercită barbatesce „neste-sugulu“ de a aruncâ din greu cu tina; se primêsca între colaboratorii și corespondentii sei pe toti „Muntenii“ că se aiba fericirea de a mai serbâ de multe-ori asemenea „triumfuri.“

J. Hannia.

Preturile cerealelor și altoru obiecte de traiu au fostu la 7 Decembre st. n. în Sibiu:

Grâu, după cualitati	1 hectolitru fl.	7.20 - 8.20
Grâu, amestecat	1 „	5.70 - 6.70
Secara	1 „	5.60 - 6.00
Papusiou	1 „	3.00 - 3.40
Ordiu	1 „	4.10 - 4.50
Ovesu	1 „	2.00 - 2.40
Cartofi	1 „	1.60 - 2.00
Mazare	1 hectolitru fl.	9.00 - 10.00
Linte	1 „	11.00 - 12.00
Fasole	1 „	5.00 - 5.50
Lardu (slanina)	50 Kilogram.	30.00 - 34.00
Untura (unsore topita)	50 „	36.00 - 40.00
Carne de vita	1 „	44.00 - 46.00
Oua 10 de		25.00

Cursulu bursei din Vien'a și Pest'a în 6 Decembre st. n.

	Vien'a	Pest'a
Rent'a de aur	109.85	109.85
I emisiune de oblig. de statulu dela drumulu de feru orientulu ung.	82.15	82.00
II emisiune de oblig. de statulu dela drumulu de feru orient. ung.	99.50	99.25
Oblig. de statulu dela 1876 de ale drumulu de feru orient. ung.	86.00	86.00
Inprumutulu drumurilor de feru ung.	125.25	125.50
Obligatiuni ung. de rescumperarea pamentulu	97.50	97.75
Obligatiuni ung. cu clausulu de sortire	97.00	96.00
Obligatiuni urbariale temesiane	95.25	95.50
Obligatiuni urb. temesiane cu clausulu de sortire	95.00	95.00
Obligatiuni urbariale transilvane	96.00	95.75
Obligatiuni urbariale croato slavone	96.50	—
Obligatiuni ung. de rescumperarea diecimeii de vinu	95.00	95.25
Datorie de statulu austriaca în chartie	72.80	72.70
Datoria de statulu în argintu	73.75	73.70
Rent'a de aur austriaca	87.15	87.00
Sorti de statulu dela 1860	131.15	132.00
Actiuni de banca austro-ung.	825.00	825.00
Actiuni de banca de creditu ung.	289.50	289.70
Actiuni de creditu anst.	264.75	265.50
Sorti unguresci cu premii	111.00	111.00
Argintu	—	—
Galbini imper.	5.56	5.55
Napoleonitorulu	9.38 1/2	9.38
100 marce nemtesci	58.10	58.10

Pentru cei ce patimescu de pieptu și plumani.

Wilhelm's Alopu de plante Schneeberg

alu lui

Franciscu Wilhelm, farmacistu în Neunkirchen (Austria de josu.)

În decursu de 25 ani s'au probatu a fi de cea mai mare forta vindecătoare și usurătoare pentru morburile organeloru de respiratiune, pentru catarele gâtului și alu bronchieloru, tuse spasmodica, ragusiela, multe alte suferintie ale gâtulu și ale plumanilor.

Fôrte de recomandat este acăstu sucă cã preservativu pe tempuri negurôse și aspre.

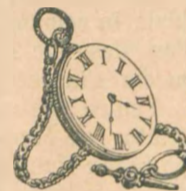
Fiindu de unu gustu placutu, elu este folositoru pentru copii și o necessitate pentru ômenii cari suferu de plumani; era pentru cantareti și oratori în contra vocii înflorite, sên chiaru în contra ragusieli, elu este un mijlocu nedispensabilu. — Numerose ateste probava celu afirmate mai susu.

Se afla de vendiare în sticle à 1 fl. 25 cr. în Sibiu la d-nii Fried. Thallmayer și I. B. Misselbacher sen.

Onoratulu publicu se cêra totdeauna specialu Wilhelm's Alopu de plante Schneeberg, fiindu-cã acăsta se produce singuru numai de mine, și de ôrece fabricatele puse la vendiare sub firm'a Julius Bittner Alopu de plante Schueberg, sunt nisece imitatiuni nedemne, asupra caroru atragu deosebita atentiune a publiculu cumpertoriu. (2) 24-25

(41)

14-24

Numai odata

se ofere ocașiune asiă de favorabila, de a procura unu orologiu escelentu, cu jumetate pretulu.

DESFACERE grandioasa.

Raporturile politice, care s'au ivitu în întregu continentulu Europei, n'au lasatu neatinsa și Elveti'a. Consecenții a fostu emigrarea lucratorilor în masse, care a periclitatu existenti'a fabriceloru. Și fabric'a reprezentata de noi, care e cea dintâi și cea mai însemnata fabrica de orolôge, a înçhiau de o cam data fabricarea sa, încredintându-ne pe noi cu vendiare fabricateloru sale. Acăste asiă numitele orolôge-de-buzunariu-Washington, sunt cele mai bune de pe lume, sunt fôrte elegante gravurate și înfrumetiate și lucrate după sistem'a americană.

Tôte orolôgele sunt repassate (examinat) pe secunda și garantamu pentru fiacare 5 ani.

Cã dovada a garantiei sigure și a soliditatii celei mai severe, ne obligamu prin ac sta în publicu, că sântemu gata a reprimi și schimba fiacare orologiu, ce nu convine.

1000 remontoire de buzunariu, fâra cheie de întorsu la tôrta, cu mantela de cristalu, regulate cu acuratetiă extractivordinara pe secunda; afâra de acăsta aurite prin electro-galvanismu non, dinpreuna cu lantiu și medalionu etc., pretulu de mai înainte fl. 25, acum numai fl. 10.20 de unulu.

1000 ancore esemplare de luesu din nicol-argintu, pe 15 rubinuri cu cadrani în emailu, aretatoru de secunde, sticla lata de cristalu, mai înainte cu fl. 21, acum numai fl. 7.25 de unulu, tôte repassate pe secunda.

1000 orolôge cifndre înfrumetiate în capsula de nicol-argintu, cu sticla lata de cristalu, pe 8 rubinuri fôrte finu repassate, dinpreuna cu lantiu, medalionu și cutie de catifea, mai înainte fl. 15, acum numai fl. 5.60 unulu.

1000 orolôge ancore de argintu veritabilu de 13 loti, probatu de oficiulu monetariu c. r. pe 18 rubinuri, afâra de acăsta aurite prin electricitate, fôrte finu regulate. Orolôgele au costatu mai înainte fl. 27 acum numai fl. 11.40 unulu.

1000 orolôge remontoire-Washington de buzunariu, din argintu greu și veritabilu de 13 loti, probatu la oficiulu c. r. de punciare, pe langa garantia severa, repassate pe secunda, cu mecanismu de nicol asiă, încatu orolôgele acăste n'au nici candu lipsa de reparatura. Orolôgele acăste au costatu mai înainte fl. 35 și astadi se capeta cu pretulu fabulosu de estinu numai cu fl. 16. Afâra de acăsta langa fiacare orologiu se da gratuitu unu lantiu, medalionu și cutie de catifea.

1000 orolôge pentru domne, de aur veritabilu, cu 10 rubinuri, mai înainte cu fl. 40, acum cu fl. 20.

1000 orolôge remontoire de aur veritabilu pentru domni sau domne, mai înainte cu fl. 100 acum fl. 40.

650 orolôge de parete cu încuadratura de emailulu celu mai finu și cu mecanismu de sunatu, mai înainte cu 6 acum cu fl. 3.75 unulu repassatu.

650 orolôge desteptătoare, cu aparatu de larma, fôrte finu regulate, aplicabile și cã orolôge pe masa de scrisu, mai înainte fl. 12 acum numai fl. 4.30.

650 pendule cu lucru fôrte finu de sculptura în casulii înalte gotice de lemnu, de întorsu în fiacare a opt'a di, regulate finu pe secunda, tôrte frumôse și imposante; de ôre-ce unu astfelu de orologiu și în 20 de ani mai are pretiu îndoitu, se nu lipsesca astfelu de orologiu din nici o familie, mai cu sama pentru că astfelu de piesa de cabinetu este decoru în fiacare locuintia. Orolôgele acăste costau mai înainte fl. 35, acum numai fabulosulu pretiu esceptionalulu de estinu de fl. 15.75 unulu.

Comandandu cine-va orolôge pendule, are se adauge și o arvuna.

Adress'a:

Desfacere de orolôge

Fabriciei de orolôge Fromm.

Vien'a, Rothenthurmstrasse Nr. 9, Parterre.

Editoru și redactoru responsabilu: **G. Baritiu.** Tipariulu lui **W. Krafft.**

Auditi, vedeti și mirati-ve!

Marfurile de argintu Britania, primite dela o massa concursuala a unei mari Fabricie de argintu Britania, devenite falita, se dau cu ori ce pretiu, sau mai bine disu gratitu.

Bucati	6 Cutite de masa escelente, manunchiu de argintu Britania, cu cutitari adevărat englesesci	Tôte 50 obiecte au costatu mai înainte 25 floreni și costă acum numai floreni 7.
"	6 Furcutie de cele mai fine, argintu Britania, dintr'o bucata.	
"	6 Linguri de mancare de argintu Britania, grele și massive.	
"	12 Linguritie de cafea de argintu Britania, de cea mai buna cualitate.	
"	6 sustitoare de cutite de argintu Britania, de cea mai buna cualitate.	
"	1 lingura mare de lapte de argintu Britania, massiva	
"	1 lingura mare de supa de argintu Britania, grea.	
"	9 Tave de presentatu, ciselate fôrte finu.	
"	2 sfesnice de masa de salonu Britania pline de efectu.	
"	1 corfa de pâne massiva de argintu Britania.	

Tôte 50 obiecte sunt fabricate din celu mai finu și celu mai solidu argintu Britania, care este uniculu metalu ce ce eista pe lume, care în veci remane albu și nu se pôte deosebi de argintulu adevăratu nici după o folosire de 30 ani; pentru acăsta garantedia.

Afâra de acăste mai sunt:

- 18 cutite, furcutie și linguri de argintu Britania, câte 6 bucati tôte 18 la oalta fl. 3.75.
- 6 linguri mici de cafea de argintu Britania, mai înainte cu fl. 3.— acum numai cu fl. —.50
- 1 lingura de supa " " " " " " " " 3.— " " " " 1.—
- 1 lingura de lapte " " " " " " " " 1.50 " " " " —.50
- 6 tave " " " " " " " " 5.— " " " " 1.50
- 6 sustitoare de cutite " " " " " " " " 4.50 " " " " 1.50
- 1 cutie de zaharu " " " " " " " " 4.— " " " " 1.20
- 1 pereche sfesnice mai mari de " " " " " " " " 2.— și fl. 3.—
- 1 clopotielu de masa de argintu Britania mai înainte cu fl. 4.— acum numai cu fl. 1.60
- 1 paharu de oua " " " " " " " " —.60 " " " " —.30
- 1 pipernitia și salacitia " " " " " " " " 2.50 " " " " —.75
- 1 Carafine pentru otietu și uleiu, de argintu Britania mai numai fl. 3.50 și fl. 4.50
- 1 meata de focu grea de pusu pe masa, mai înainte fl. 3.— acum numai cu fl. —.95.

Cane de cafea si tea à fl. 2, 2.50, 3, 4; cleșce de zaharu à cr. 35, 50, 80, fl. 1; cutii de zaharu à 2.80; presaratoriu de zaharu à cr. 25, 40, 75, 90, fl. 1; carafine de otietu și uleiu à fl. 2, 4; cutii de untu à cr. 75, 95, fl. 1.70, 2.80, 3.25, 4.— înca și alti articuli nenumerați.

A. Fraiss,
Vien'a, Rothenthurmstrasse 9, vis-a-vis de palatulu arçiepiscopescu.

(40) 14-24